

Куц Ірина Ігорівна,
студентка III курсу юридичного факультету
Науковий керівник – к.ю.н. Іваниця А.В.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Безоплатна правова допомога – правова допомога, яка гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел. Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», існує первинна правова допомога та вторинна правова допомога.

Безоплатна первинна правова допомога включає в себе такі види правових послуг: надання правової інформації; надання консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації. Право на безоплатну первинну правову допомогу мають усі особи, які перебувають під юрисдикцією України, тоді ж як безоплатною вторинною правовою допомогою можуть скористатися лише окремі визначені законом категорії осіб, які, як правило, відносяться до вразливих груп населення.

Безоплатну первинну правову допомогу зобов'язані надавати усі органи державної влади та місцевого самоврядування та спеціалізовані установи з правових питань, що належать їх до компетенції, а безоплатну вторинну правову допомогу – центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокати, включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. На даний момент регіональні центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги є у кожній області (3-5 штабів у великих містах), але на жаль, штаб працівників дуже малий на величезні регіони (за останніми даними всього 1500 штатних юристів в системі безоплатної правової допомоги).

Закон визначає широке коло суб'єктів, які мають право на отримання вторинної безоплатної правової допомоги: особи, середньомісячний сукупний дохід сім'ї яких є нижчим суми прожиткового мінімуму (тобто станом на 01.12.2020 – 31.12.2020 середньомісячний дохід не має перевищувати 4540 грн для працездатних осіб та 3538 грн для непрацездатних осіб); діти-сироти; діти, позбавлені батьківського піклування; безпритульні діти; діти, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї; особи, до яких застосовано адміністративне затримання чи арешт; особи, які відповідно до положень кримінального процесуального

законодавства вважаються затриманими; особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою та інші категорії осіб [2].

Хоча Міністерство юстиції зазначає що українська система надання безоплатної правової допомоги – найбільша в Європі та один із найуспішніших соціальних проектів Міністерства юстиції України, Уряду та міжнародних партнерів, є багато недоліків даної системи.

Система надання безоплатної правової допомоги в Україні є неефективною, а запропонована реформа суперечить стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 - 2020 роки, схваленої Указом Президента України 20 травня 2015 року N 276/2015 [1]. Про це йдеться в ухваленому Радою адвокатів України Висновку щодо порушення прав та гарантій здійснення адвокатської діяльності, корупційної складової при створенні та функціонуванні системи Безоплатної правової допомоги в Україні. Документ складений профільним комітетом НААУ на основі аналізу діючого законодавства, що регулює питання надання Безоплатної правової допомоги, а також діяльності державних органів, які керують системою безоплатної правової допомоги в Україні. Тобто, дані проблеми перешкоджають доступності вторинної безоплатної правової допомоги, бо законодавством не допускається залучення більшої кількості правників для надання допомоги. Обізнаність населення про безоплатну правову допомогу в результаті призведе до зменшення кількості випадків, коли через свою необізнаність людина, яка потрапила у «правову халепу» тільки погіршує своє становище.

З метою реалізації цієї цілі, Міністерство юстиції разом із Координаційним центром з надання правової допомоги, проводить інформаційну та право-просвітницьку діяльність, щоб інформувати населення про право на безоплатну правову допомогу особливо через офіційний веб-сайт Координаційного центру з надання правової допомоги, але вона може бути недоступною для великого прошарку населення.

Ще одна величезна проблема це нерозуміння специфіки ситуації щодо проблем внутрішньо переміщених осіб, адже, по суті, будь-яка звичайна життєва ситуація, яка трапляється з людьми з цієї групи, може мати свої особливості і, відповідно, потребувати спеціальні професійні знання [6]. Тому доцільно було б, надання можливості Національній асоціації адвокатів України та інших органів адвокатського самоврядування брати участь в організації та функціонуванні системи надання безоплатної вторинної правової допомоги, як це зазначено вище. Питання доступності безоплатної вторинної допомоги стоїть дуже гостро. Незважаючи на те, що її отримати може досить великий прошарок населення, дійсно скористатися нею можуть далеко не всі хто цього потребує.

Отже, система надання безоплатної правової допомоги в Україні є неефективною через відсоток недовіри людей до програм надання безоплатної вторинної правової допомоги високий, інваліди, мешканці віддалених районів та інші особи, через різні обставини можуть мати

проблему доступу до правових послуг, та не враховується специфіка надання допомоги вимушено переселених осіб. Тому, держава має приділити більше уваги проблемі правового захисту населення. Не зважаючи на дію закону «Про безоплатну правову допомогу», зазначені проблеми залишається не розв'язаними, адже норми цього закону не регламентують ці актуальні питання.

Бібліографічні посилання:

1. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015#n12>

2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577.

3. Бреус С. М. Зміст права на гарантовану державою безоплатну професійну правничу допомогу та перспективи законодавчого врегулювання механізмів його реалізації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 19-23.

4. Дума О. О. Складний юридичний факт як підстава розірвання трудового договору у зв'язку з поновленням на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу: Теорія і практика правознавства : електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». 2013.. URL: http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/2.2013/16_1.pdf.

5. 5 ключових недоліків системи БПД. URL: <https://radako.com.ua/news/5-klyuchovih-nedolikiv-sistemi-bpd-visnovok-rau#>

6. Надання правових послуг та можливості їх цифровізації. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/provision-of-legal-services.html